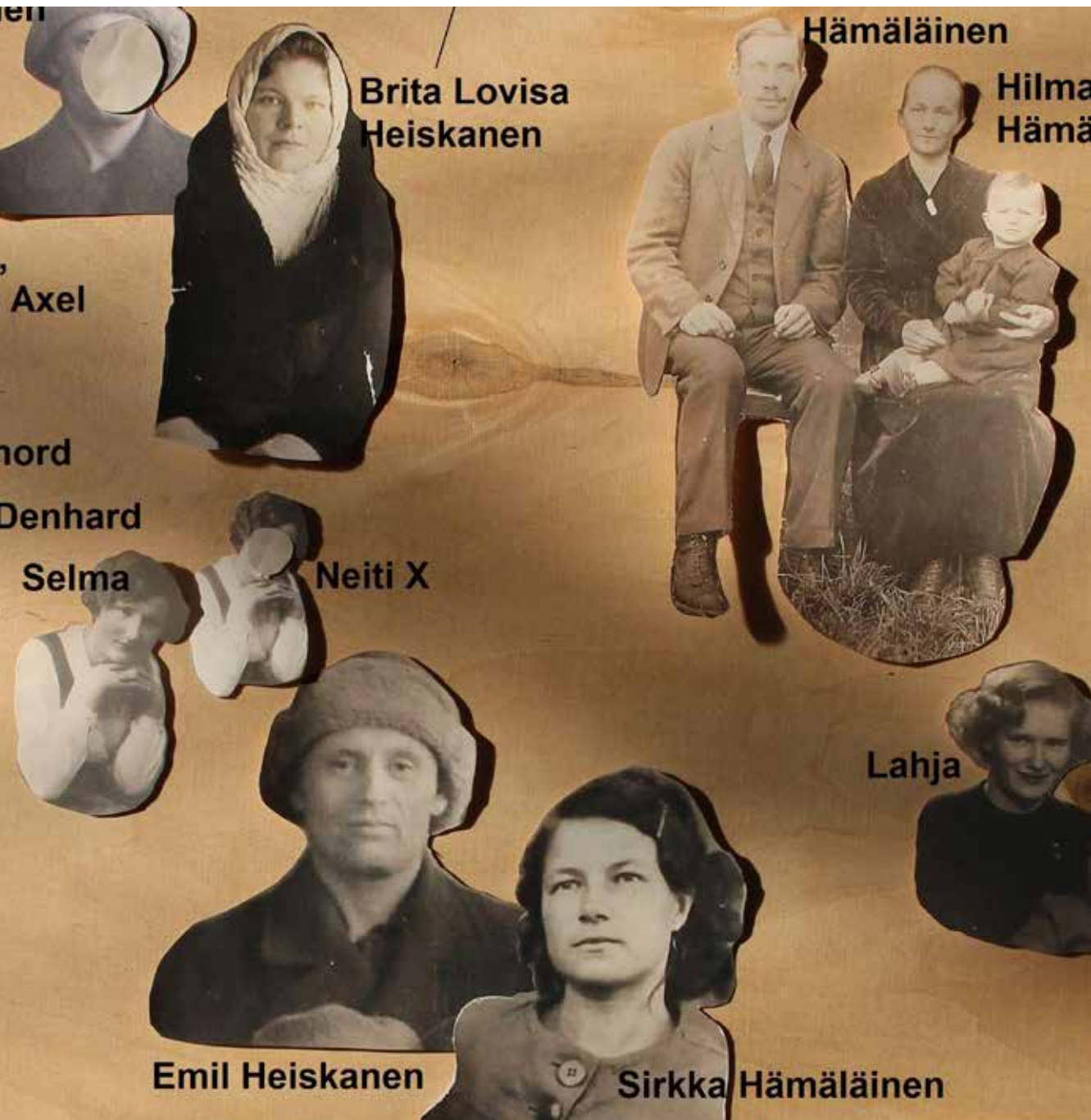

heiskaset

Heiskasten sukulehti nro 1/2019

Sisältö

Puheenjohtajan tervehdys 3
Toimituksen palsta 4
Heiskasten Sukuseuran varsinainen sukukokous 2019 5
Heiskaset maailmaa valloittamassa 6
Tie menneeseen - isäni sukujen historiaa 9
Heiskasten kolmen isälinjan DNA 21
Tuusniemen Heiskaset vuosisatojen saatossa 23
Heiskasten sukuseura ja hallitus 27
Merkkipäiviä 28
In Memoriam 29
Heiskas-tuotteet 30

Julkaisija: Heiskasten Sukuseura ry

Y-tunnus: 204431-3

Heiskaset-lehden toimitusneuvosto:

Hannu Heiskanen ja Perttu Kähäri

Vastaava päätoimittaja: Perttu Kähäri

Taitto: Susan Wilander

Heiskaset-lehden tunnus: Toivo Heiskanen

Kannen kuva: Osa teoksesta Heiskanen - Hämäläinen sukupuut

Kuva: Anne-Mari Pelkonen

Paino: Trinket, Helsinki

Puheenjohtajan tervehdys

Pitkää aikaa perinteisen kunnan talven selkä alkaa olla tahtunut ja kevättä odotellessa on taas mukava hetkeksi istahtaa uusimman Heiskaset-lehden pariin. Etenkin tammi-helmikuussa satanut runsas lumikerros eteläiseen Suomeenkin on aiheuttanut kanssaimmeisissä niin positiivisia, kuin negatiivisiakin tunteita. Runsaan lumen ansiosta on päässyt koko maassa hiihtämään ja harrastamaan muitakin talviurheilulajeja. Lapsille lumilinnojen ja -ukkojen teko on ollut myös mahdollista. Toisaalta tiestön ja kiinteistöjen ylläpitäjille on aiheutunut haastavia tilanteita. Etenkin tiiviissä kaupunkiympäristössä runsaiden lumimassojen sijoittelu ja pois kuskaminen on ollut työläästä.

Tässä lehdessä kerrotaan toisaalla tulevasta seuramme varsinaisesta sukukokouksesta, joka pidetään lauantaina 13.4.2019 Vantaalla Hotelli Scandic Aviacongressissa. Siellä

tapaamme taas toisiamme ja nautimme niin yhdessäolosta, kuin mielenkiintoisesta juhlaohjelmasta. Unohtamatta tietenkin varsinaista sukukokousta, jossa valitaan seuralle uusi hallitus seuraavalle kaksivuotisjaksolle. Ensi vuosihan tuleekin sitten olemaan seuran 60-vuotisjuhlavuosi ja kesän 2020 sukujuhlien valmistelu tulee olemaan eräs uuden hallituksen päätehtäviä. Haluathan sinäkin olla mukana!

Näillä mielteillä toivotan kaikille seuralaisille onnea ja menestystä tulevaa kevättä kohti!

Hannu Heiskanen
puheenjohtaja
Heiskasten sukuseura ry.

Toimituksen palsta

Tervetuloa lukemaan vuoden 2019 ensimmäistä Heiskaset-lehteä!

Tässä lehdessä kerrotaan taas Heiskasista monesta näkökulmasta. Mukana on tarinoita niin menneistä sukupolvista kuin viime aikojen saavutuksista. Anne-Mari Pelkonen on tutkinut isoisänsä Eemeli Heiskasen tarinaa, joka vie meidät jännityskertomuksen tavoin suvun ja historiamme vaiheisiin. Tästä kertomuksesta on tässä lehdessä ensimmäinen osa ja jokainen lukija jää varmasti innolla odottamaan seuraavaa!

Yhtälailla jännittävä on kertomus Päivi ja Pekka Heiskasen maailmanympärimatka matkailuautolla. He ajoivat läpi Aasian ja koko Amerikan etelästä pohjoiseen. He olivat paitsi ensimmäiset Heiskaset, myös ensimmäiset suomalaiset, jotka tuon matkan tekivät. Tähän lehtemme mahtuu vain lyhyt juttu, mutta lisää tästä mielenkiintoisesta matkasta voi lukea heidän nettisivuiltaan ja kirjoistaan.

Lehtemme tehtävä on paitsi kertoa sukkututkimuksen tuloksista, myös kirjata ylös sukumme jäsenten tekemisiä ja aikaansaannoksia. Ne ovat paitsi mielenkiintoisia kertomuksia, myös arjen historiaa ja muistiin-

merkintöjä tuleville sukupolville siitä, miten meidän sukupolvemme Heiskaset ovat eläneet. Se ei tunnu vielä niin kovin kaukaiselta historialta, mutta meidän lapsillemme ja lapsenlapsillemme se on arvokkaampaa kuin osaamme kuvitellakaan. Nämä tarinat voivat olla ainutlaatuisia, kuten Päivi ja Pekka Heiskasen matka, mutta myös aivan tavallista arjen historiaa, vaikkapa kesäloman vietosta tai sukulaisten tapaamisesta.

Sukuseuran vuosikokous pidetään kahden vuoden välein. Sen aika on taas käsillä, itse asiassa jo lauantaina 13.4 Vantaalla. Tarkemmat tiedot ohjelmasta ja ilmoittautumisesta löytyvät tästä lehdestä. Kannattaa tulla mukaan, sillä ohjelma on todella mielenkiintoinen!

Tämä lehti syntyy vapaaehtoisvoimin. Suuret kiitokset kaikille kirjoittajille ja lehtemme taittajalle! Työnne on todella arvokasta ja uskon, että kaikki lukijamme yhtyvät näihin kiitoksiin. Toivotan teille kaikille oikein aurinkoista kevättä!

Perttu Kähäri

Heiskaset-lehden päätoimittaja

Heiskaset-lehti

Seuraava lehti ilmestyy syksyllä 2019. Aineistopäivä ilmoitetaan myöhemmin seuran kotisivuilla ja facebook-ryhmässä. Aineistoa voi lähettää milloin tahansa päätoimittajalle: Perttu Kähäri, perttu.kahari@aalto.fi.

Lähetäthän tekstit mieluiten Word-tiedostoina. Kuvien tulisi olla resoluutioltaan min. 300 dpi.

Kaikki sukuseuraan ja Heiskasiin liittyvä aineisto teksteineen ja kuvineen on tervetullutta. Varmistathan, että tekstien ja kuvien julkaisuun on lupa.

Lisäksi Sukuseuran arkistoon voidaan tallentaa Heiskasten suvun aineistoa, kuten asiakirjoja, kirjoja ja valokuvia.

Heiskasten sukuseuran varsinainen sukukokous 2019

Tervetuloa seuramme varsinaiseen sukukokoukseen lauantaina 13.4.2019 Hotelli Scandic Aviacongressiin, Vantaalle. Kokouspaikka sijaitsee liikenteellisesti mainiolla paikalla lentokentän ja Kehä III:n tiehaarassa. Osoite on: Robert Huberin tie 4, 01510 Vantaa.

Tilaisuudessa on varsinaisen sukukokouksen lisäksi mielenkiintoista ohjelmaa ja ansioituneiden Heiskasten palkitsemiset. Nautimme myös tilaisuudessa seuran sponsoroimasta maittavaa lounaasta, jonka hinnaksi jää ainoastaan 15 €/hlö (varaathan tasarahat)!

OHJELMA:

10:00 Ilmoittautuminen

11:00 Avaus

11.15 Varsinainen sukukokous:
sääntömääräinen kokous, käsiteltävät asiat
ohessa

13.00 Lounas hotellin ravintolassa

14:00 Ohjelmaa:

Suntio Jouni Heiskasen tarina

Näyttelijä Ilkka Heiskasen haastattelu

Musiikkiesitys: Vladimir Heiskanen

Palkitsemiset - vuoden Heiskasen palkitsemisen

16.00 Lähtökahvit, aulassa (sukuseura tarjoaa
kaikille)

Näyttelijä Ilkka Heiskanen.
Kuva: Soppakanuuna

Paikan päällä myydään seuran tuotteita sekä arpoja, joilla voittaa mahtavia palkintoja! Lapsille on lisäksi olemassa lentokonetyyliin sisustettu oma leikkihuone.

Ilmoittauduthan ennakkoon 31.3.2019 mennessä Paula Erama-Kuosmaselle puh. 040 415 7018 tai paula.eramakuosmanen@gmail.com.

Heiskasten sukuseura ry.
Hallitus

Heiskaset maailmaa valloittamassa

Salar de Uyuni, Bolivia. Kuva: Päivi ja Pekka Heiskanen.

Kallaveden loiskuvat laineet ja kesäisen vihreä Puijon mäki torneineen jäivät taakse, kun nostimme maantiejahtimme ankkurit kesäkuussa 2016. Samalla katkaisimme meitä viime vuosina kovasti kuormittaneen työelämän kahleet ja antauduimme savolaisella uteliaisuudella oppimaan uutta maista ja kulttuureista, mutta myös toisistamme ja elämästä yleensä. Olimme valmistelleet matkaa useita vuosia, mutta silti emme arvanneet, mitä kaikkea tulisimme kahden vuoden aikana kokemaan matkatessamme ensimmäisinä suomalaisina - ja Heiskasina - maailman ympäri matkailuautolla.

Matka halki Venäjän, Kazakstanin ja Kirgisian sujui varsin leppoisasti. Kesytön ja karu

Mongolia tarjosi meille sen sijaan seikkailumielisinä jo hieman kaipaamiemme haasteita. Pääsimme kokeilemaan nelivetöisen kulkupelimme ominaisuuksia, kun jouduimme ylittämään vuolaana virtaavan joen, josta silta oli lähtenyt tulvavesien mukaan. Gobin autiomaassa kuljettajaa haastoi suunnistaminen tiettömillä taipaleilla, ja kokilla oli omat haasteensa, kun tuoretta ruokaa oli aavikolta vaikea löytää. Unohtumaton kokemus oli yöpyä keskellä hiljaista autiomaata, miljoonien tähtien alla.

Kiinassa törmäsimme kokonaan toisenlaisiin haasteisiin – kaoottiseen liikennekulttuuriin sekä maan tiukkaan byrokraatiaan ja viranomaiskontrolliin. Automme piti rekiste-

röidä kiinalaisiin kilpiin, ja meidän piti hankkia kiinalaiset ajokortit. Eikä siinä vielä kaikki! Olimme lähettäneet Kiinan viranomaisille etukäteen tarkan matkasuunnitelman, ja rajalta autoomme tuli opas valvomaan, että pysymme suunnitellulla reitillä. Kiina tarjosi kuitenkin runsaasti upeita historiallisia nähtävyyksiä, ja kun hurautimme matkailuautomme Kiinan muurin viereen Jiayguanissa, tunsimme saavuttaneemme yhden tärkeän etapin matkallamme.

Kaakkois-Aasiassa meidät hurmasi vehreä, vuoristoinen luonto ja ihmisten ystävällisyys. Laosissa teimme unohtumattoman viidakkovaelluksen. Kohtasimme kokonaan erilaisen maailman, kun kolmen tunnin sademetsässä tarpomisen jälkeen saavuimme eristyksissä pysyneen khamu-heimon kylään. Täällä eletään vielä omavaraistaloudessa keskellä villiä luontoa. Sähköstä tai vesi- ja viemäriverkosta ei nähdä edes päiväunia. Oli ihan pakko miettiä, mikä elämässä on oikeasti tarpeellista, mikä välttämätöntä.

Etelä-Amerikassa koimme matkamme hienoimmat luontoelämykset. Niihin kuuluivat mm. Andien vuoriston korkeat lumihuiput, laajat ikijäätiköt, aktiiviset tulivuoret, Iguazun vesiputousalue Brasiliassa ja maailman suurin suola-aavikko Boliviassa. Pääsimme valokuvaamaan monia erikoisia eläinlajeja, kuten guanakoja, nanduja, pingviinejä, etelänmerinorsuja ja merileijonia. Olimme kauimpana kotoa kuin koskaan ajettuamme maailman eteläisintä tietä sen päätepisteessä sijaitsevalle tutkimusasemalle Tulimaan kärjessä.

Tällä mantereella saimme tutustua myös arvaamattomiin luonnonvoimiin monta kertaa. Esimerkiksi silloin, kun jouduimme kovaan myrskyyn, kun tie oli poikki maanvyöryjen tai tulvavesien vuoksi ja kun ajopelimme upposi syvälle sateen pehmittämään mutaan. Luonnonvoimien lisäksi koimme Etelä-Amerikassa muutamia muitakin tukalia tilanteita.

Näitä olivat Päivin sairastuminen vuoristotautiin, autoomme tehty murto, pankkitilimme tyhjentäminen, väkivaltaiset mellakat ja yöllinen ammuskelu ihan automme vieressä. Matkan edetessä kotimaamme Suomi alkoi tuntua ihanan rauhalliselta lintukodolta.

Keski-Amerikka ja Meksiko olivat matkareittimme selvästi turvattomin osuus. Vaaralliseksi siellä liikkumisen tekevät maiden epävakaa poliittinen tilanne, huumekartellien väliset sodat sekä turisteihin kohdistuvat aseelliset ryöstöt ja kidnappaukset. Pelottava hetki oli, kun meitäkin osoitettiin aseella räjäjäisen asuinalueen reunamilla, Guatemalan Livingstonissa. Matkan aikana huomasimme olevamme sielultamme seikkailijoita. Silloin tällöin syöksyimme innolla uusiin kokemuksiin, ja pohdimme vasta jälkikäteen, että kannattiko. Näin kävi esimerkiksi silloin, kun ryörimme lähes umpeenkasvanutta polkua pitkin myrkkykäärmeitä ja lintuhämähäkkejä vilisevässä sademetsässä, tai kun hyppäsimme merellä snorkkeloimaan valashaiden joukkoon kovassa aallokossa.

Yhdysvalloissa karavaanarielämä leirintäalueilla ja kansallispuistoissa tuntui helpolta luksukselta. Tunnettujen suurkaupunkien ja upeiden luontokohteiden lisäksi meitä kiinnostivat tämän maanosan alkupe räiskulttuurit. Vietimmeekin aikaa navajo-, hopi- ja cherokee-reservaateissa tutustuen näiden heimojen elintapoihin, kieleen ja uskomuksiin vierailemalla kulttuurikeskuksissa, käsityönäyttelyissä ja museoissa, mutta ennen kaikkea jutellen paikallisten ihmisten kanssa.

Matka Atlantin yli rahtilaivan kyydissä Kanadasta Eurooppaan oli myös mielenkiintoinen kokemus. Pääsimme tutustumaan laivan komentosiltaan ja konehuoneeseen. Aallot Atlantilla nousivat kahdeksanmetrisiksi ja saivat isonkin aluksen keinumaan. Kuljimme osittain Titanicin reitillä ja meitä helpotti kapteenin kertoma tieto, että jäävuorien sijainnista tiedotetaan nykyisin useita kertoja

Päivi ja Pekka Heiskanen Machu Picchulla, Perussa. Kuva: Päivi ja Pekka Heiskanen.

vuorokaudessa.

Kotiin Kuopioon palasimme heinäkuussa 2018. Matkastamme riittää paljon muisteltavaa. Onneksi dokumentoimme reissumme huolellisesti kirjoittamalla, valokuvaamalla ja videoimalla. Olemme julkaisseet kaksi kirjaa: ”Tuulilasin takana kiehtova maailma” on kuvaileva matkakertomus, joka sisältää myös vinkkejä pitkää matkailuautoreissua suunnit-

televille. ”Epin matkassa maailman ympäri” on mielikuvituksen sävyttämä lastenkirja. Enemmän tietoa matkastamme sekä kirjojen verkkokauppa on klikkauksen päässä kotisivuillamme: www.epiontheroad.com.

Päivi ja Pekka Heiskanen

Tie menneeseen – isäni sukujen historiaa

Eemeli Heiskanen ja työtoverit 1940.

Hänen nimensä on **Eemeli Heiskanen**. Hänellä oli merimatkoillaan kaksi isoa tummanvihreää matka-arkkua, Amerikan-arkkua ja kullattu miesten taskukello. Eemeli oli jo aikuisempi mies ja kutsui anoppiaan Hilmaa äidiksi. Tässä on lähes kaikki mitä Eemelistä, isänisästä, lapsuuden perheeni tiesi. 1972 ollessani noin 6-vuotias, muistan isänäidin Sirkka Mirjamin, hänen äitinsä Hilma Katriina Hämäläisen ja omien vanhempieni Erkin ja Leenan keskustelevan kiihkeästi matalalla äänellä jostain merkillisestä, pelottavasta. Keskustelun välistä kuulin sanan ”huhu”. Huhu oli lapsen mielessä jotain käsittämättöntä, pimeää, johon mieli ei riittänyt. Pelottelin lasten leikeissä huhu-sanalla tietenkin myös pari vuotta nuorempaa pikkusiskoani.

Eemeli Heiskanen oli perheemme mysteeri ja oletimme pitkään, että emme koskaan saa tietää mitään tarkemmin hänestä ja hänen suvustaan.

Elämää ja kuolemaa

Vanhempani olivat juuri saaneet valmiiksi suuren rakennusurakan, kahden perheen omakotitalon, jonka he toteuttivat yhteistyössä Sirkkan, Hilman ja Sirkkan miehen Viljamin kanssa. Viljami oli ammatiltaan kirvesmies. Talossa asui siis kolme sukupolvea ja tusin isovanhemmat osaksi perhettä. Mutta jo seuraavana vuonna 1973 Hilma kuoli yl-

lättäen heinäkuussa. Samana vuonna tuli jälleen suru-uutinen - Sirkkakin kuoli. Muis-tan ikuisesti sen jouluaaton, kun sairaalasta soitettiin ja asiasta kerrottiin perheellemme. Sirkka oli sairastanut ja sen ajan syöpähoi-dot eivät tehonneet. Hän oli pitkään epäillyt, että terveytensä ei ole kunnossa ja kertonut huolensa lääkärille. ”Kuulkaa rouva, ei teillä voi olla syöpää, teillä on niin kirkas äänikin”, oli lääkäri todennut. 1973 oli siis surun vuo-si, sillä Sirkan kolme vuotta nuorempi Kau-ko-velikin kuoli aiemmin tammikuussa vasta 47-vuoden ikäisenä. Näin nämä kolme veivät mennessään tiedot menneisyyden tapahtu-mista ja menneisyyttä on tutkittava lähinnä arkistotietojen pohjalta.

Isovanhempien menetyksistä huolimatta nuoren perheemme elämän oli kuitenkin jatkuttava. Muutimme pian uudesta talos-ta pois ja vanhempamme rakensivat jälleen uuden talon. Silloin 6-vuotiaana kuulemani Huhu-sana jäi kytemään mieleeni ja aikanaan ymmärsin sanan todellisen merkityksen. Aika ajoin vuosikymmenien kuluessa vanhempani muistelivat vanhoja keskustelujaan Sirkan ja Hilman kanssa, kunnes lähes kaikki muistitie-to oli huuhtoutunut elämän virtaan. Kyselin vanhemmiltani useasti, mitä Sirkka ja Hilma olivat kertoneet. Sen vanhempani muistivat, että Hilma oli miehensä Akseli Walfrid Hä-mäläisen kanssa mennyt Neuvostoliittoon lapsiensa Sirkan ja Kaukon kanssa. Akseli oli vangittu, jotain pahaa oli tapahtunut. Myös Hilma oli ollut vangittuna ja lähes kuollut näl-kään, ellei Parikkalasta kotoisin ollut kauppi-as Siitonen olisi antanut hänelle ruokaa omis-taan. Siitoselle oli lähetetty ruokapaketteja. Hilma oli myöhemmin, päästyään palaamaan Suomeen, tiedustellut Punaisen Ristin kautta miehensä kohtaloa, mutta tietoja ei tuolloin vielä saanut. Ehkä kuitenkin huhu kertoi Hil-malle, että Akseli ja monet muutkaan eivät enää palaa. He olivat joutuneet Siperian met-siin, josta ei enää palattu.

Viimeinkin vuonna 2004 sain valaistusta Akselin kohtaloon. Olin opiskelemassa Imatralla ja laatiessani opinnäytetyön kirjallista osuutta, näpyttelin tauolla tietokoneen hakukoneeseen ”Eemeli Heiskanen”. Näytölle ei ilmestynyt mitään kiinnostavaa. Ja sit-ten: ”Akseli Hämmäläinen”. Näin sain viitteen Eila Lahti-Argutinan kirjaan Olimme joukko vieras vaan - Venäjänsuomalaiset vainouhrit Neuvostoliitossa 1930-luvun alusta 1950-lu-vun alkuun. Kirjan luettelossa lukee: ”Hämäläinen Akseli Walfrid Antinpoika, s. 23.3.1889 Suomi Helsinki, loik., palautusanomus 1943, as. Karjala Puudosinpiiri Shala Kras-noarmeiskin metsätyömaa työläinen, vang. 27.10.1937, tuom. 11.11.1937 §58/2, 10, 11, amm. 13.12.1937 Puudosisa, reh. 29.4.1989. Petroskoi.” Kerroin vanhemmilleni tästä tie-dosta. Tilasin kirjan Siirtolaisuusinstituutista ja ihmettelimme yhdessä, kuinka paljon ihmisiä luetteloissa on. Heitä on noin 8000 ja kirjan luettelo ei ole täydellinen kirjoittajan mukaan. Luettelo on koottu Venäjällä 40 kaupungista. Kaikki henkilöt ovat suomalaisia. Nyt jo edesmennyt Lahti-Argutina on tutkinut suomalaisten kohtaloita Neuvosto-liitossa vuodesta 1990 lähtien. Hilman elämä ei yltänyt tähän tietoon asti miehensä kohta-losta, mutta me jälkipolvet saimme viimein asiaan selvyuden. Myös isäni ehti tietää tämän. Hänen aikansa tuli pääsiäisenä, pitkä-perjantaina 2005.

Aloin pohtia yhä enemmän, kuka ja mistä Eemeli Heiskanen on. Pyysin virkatodistukset Helsingistä ja Kouvolasta koskien isääni Erkkiä ja hänen äitiään Sirkkaa, mutta mis-sään ei ollut mitään merkintää Erkin isästä. Sitten kirjoitin Eila Lahti-Argutinalle, hänen kirjassaan olevaan osoitteeseen. Vastauskirje viipyi pitkään, mutta kuitenkin tuli. Lahti-Argutina oli jo ehtinyt muuttaa Kuopioon ja hän ei tehnyt enää tutkimustyötä Petroskoin arkistossa. Kirjeessä sain osoitteen Venäjän Federaation Turvallisuuspalvelun arkistoon

ja neuvon, että voisin tiedustella Eemeliä ja Sirkkan elämän vaiheita myös Valpon arkistosta Kansallisarkistosta Helsingistä. Mutta en vielä silloin sitä tehnyt. Katselin tuolloin myös nettisivuja ja laitoin sähköpostia Auvo Kostiaiselle. Hänelläkin oli vielä arkistonsa järjestely kesken. Jostain sain Heiskasen sukuseuran sukututkijan Kaija Heiskasen puhelinnumeron ja soitin hänelle. Kerroin hänelle mitä tiesin Eemelistä ja puhuimme, että asiaa olisi selvitettävä paremmin.

Soitin tuolloin myös Joensuun Maakunta-arkistoon, josta löytyikin Akseli Hämäläisen ja hänen perheensä palautusanomus Suomeen. Anomuksessa lukee näin: ”Solomannissa 1934 30.7. Suomen Pääkonsulinvirasto. Leningrad. Me allekirjoitetut haluamme saada tarvittavat asiapaperit, eli kaavakkeet Suomeen paluuta varten. Akseli Walfrid Antinpoika Hämäläinen tullut rajan yli neuvostoliittoon 12.12.1931. Vaimo Hilma Katri Juhontytär Hämäläinen (os Pakkanen) syntynyt Jaakkimassa 16.7.1896. Tullut rajan yli 17.1.1932. Lapset Sirkka Mirjam syntynyt Hiitolassa 6.1.1921 ja Kauko Kalervo syntynyt Kurkijoella 11.3.1925 ovat tulleet rajan yli 17.1.1932. Olemme kirjoilla Koiviston pitäjän Rannan Kihlakunnan siviilirekisterissä. Työskentelemme Solomannin sahalaitoksella. Osoitteemme on Akseli Hämäläinen Petroskoi Solomanni. Parak 11.as 14. Olemme kuluvan vuoden tammikuun aikana jättäneet tšekäläiseen siirtolaishallintoon anomuksen Suomeen pääsyä varten vaan emme vielä tähän mennessä ole saaneet mitään vastausta.” Vastausta odotettiin turhaan, sillä sitä ei koskaan Suomeen pääsyä varten tullut. Oli harvinaista, että Suomeen päästiin takaisin. Ihmiset olivat tarkan vartioinnin alla.

Petroskoista oli tullut 7. kesäkuuta 1920 perustetun Karjalan työkansan kommuunin keskus. Neuvosto-Karjalaan virtasi tuhansia ja tuhansia ihmisiä työläistenparatuisia, sosialistista malliyhteiskuntaa rakentamaan.

Hilman perhe.

Amerikassa ja Kanadassa oli värväreitä, jotka pestasivat sinne aiemmin muuttaneita suomalaisia siirtolaisia ja heidän jälkeläisiään. Suomenkieli oli yksi Neuvosto-Karjalan virallisista kielistä. Oli 1930-luvun suurlama ja Karjala-kuume päällä. Suomen puolelta oli salateitä, joita pitkin loikkarit menivät rajan yli. Mentiin korpitaipaleita metsissä kävellen tai veneellä vesistöjä pitkin. Pian siirtolaisten elämä uudessa maassa muuttui peloksi. ”Miiliisien askelet kumisivat iltaöisin kaduilla. Ne kaikuvat kaupungin lankuista tehdyillä jalkakäytävillä kuin kuolinkellot. Kuunneltiin ja pelättiin, mihin taloon ne nyt poikkeavat.” (kirjasta Irman tarina, kanadansuomalaisen Irma Kuprin matka Kanadasta Neuvostoliittoon ja Venäjältä Suomeen, Siirtolaisuusinstituutti 2012).

Ihmisiä pidätettiin öiseen aikaan ja kul-

jetettiin kuorma-auton lavalla vangittaviksi. Moni heistä tuomittiin tekaistuin syin ammuttavaksi - niin myös Akseli. Tuomittujen ja teloitettujen määrästä oli kiintiöt, jotka oli täytettävä. Lähellä Karhumäkeä Sandarmohissa lepää arviolta yli 7000 Stalinin vainoissa syyttömänä surmattua, joista n. 800 on suomalaisia. Onko Akseli näiden joukossa? Paikalle on pystytetty muistomerkkikivi, jossa lukee: ”Ihmiset, älkää tappako toisianne” (Arja Paananen, Iltasanomat 8.9.2018). Lahti-Argutinan kirjan luettelossa tuomittujen nimen perässä on merkintä ”reh”. Se tarkoittaa rehabilitointia, maineen- tai kunnianpalautusta, tuomion vääräksi toteamista. Tällä on merkitys omaisille, sillä nyt tiedämme varmaksi, että oikeusjutut olivat tekaistuja eikä mitään syytä tarvinnut olla.

Loikkaarit paremman elämän toivossa

Tästä Akseli Walfridin kohtalon selvydestä kului vielä kolmetoista vuotta. Muistin, että jossain papereissani on Eila Lahti-Argutinan kirje ja osoite Petroskoihin Venäjän Federaation turvallisuuspalvelun arkistoon. Lopulta kirjoitin sinne tiedustellakseni Akselin kohtaloa tarkemmin ja samalla tiedustelin, löytyisikö tietoja Eemelistäkin. Kirjeeseeni vastattiin pian venäjäksi. Eemelistä ei ollut mitään tietoja. Mutta Akselin kohdalla tietoja löytyi: ”Joulukuun 12.päivänä vuonna 1931 OGPU työntekijät ottivat Hämmäläisen kiinni Suomen ja Neuvostoliiton laittomasta rajan ylityksestä Veskelitsan (Veskelys Suojärven piiri) lähellä”. Henkilöitä, jotka menivät ilman virallisia lupapapereita, sanottiin loikkareiksi. Heidät koottiin aluksi karanteenileirille Petroskoihin Golikovkalle. Leirillä loikkaarit ”seulottiin” eli tarkastettiin taustoja. Suomesta lähtöön pakotetut ja vasemmistolaiset saivat olla vapaasti Karjalassa ja vähemmän luotetut karkotettiin Puudosin piiriin tai lähetettiin kauemmaksi Siperiaan. Kaikki ei-ve-

näläistä taustaa olevat henkilöt olivat vallankumouksen jälkeen epäilyttäviä. Loikkareina pidätettiin Neuvostoliittoon vuosina 1930-34 kaikkiaan 12 950 laittomasti rajan ylittänyttä henkilöä (Lahti-Argutina).

Miksi Akseli sitten meni Neuvostoliittoon? Hän ei ollut punainen, eikä ollut mukana Suomen vuoden 1918 tapahtumissa. Hän oli nuori perheenisä ja kertoi kuulustelussa: ”Tulin Neuvostoliittoon työttömyyden vuoksi. En kysellyt lupaa puoluejärjestöltä. Nälkä pakotti tekemään niin, muuta ulospääsyä ei ollut. Neuvostoliitossa minulla on tuttavuuksia Petroskoissa. Perheeni, vaimoni ja kaksi lastani, asuvat Makslahdessa. Miten he tulevat toimeen, en tiedä, mutta Suomessa ollessani en olisi voinut mitenkään auttaa heitä. Ensin aioin ottaa koko perheen mukaani, mutta en uskaltanut, koska ei ollut varmaa, miten rajanylitys onnistuisi”. Ehkä lähtöön vaikutti osaltaan myös se, että perheen 9-vuotias Veikko-poika oli hukkunut Makslahden satamassa pudottuaan proomujen väliin. Neuvostoliittoon lähdettiin paremman elämän toivossa.

”Pidättämiseensä saakka Hämmäläinen oli oleskellut Karjalan SNT:ssa, Puutoisen piirin Kyläneuvoston alueella Krasnoarmeiskin taajamassa ja työskennellyt taapelimiehenä (kuormaajana) Puutoisten sahalla 10. maaliskuuta 1937 alkaen ollut ”metsäteollisuuden ammattiliiton jäsen.” Hilma oli myös sahalla töissä ja sai sieltä loppuelämäkseen sairauden, jossa verisolut syövät toisiaan. Sahalla ja lautatarhassa työskentely oli naisille äärimmäisen raskasta. Myös Sirkka oli sahalla työssä vartuttuaan. Hän kävi 7-vuotisen keskikoulun Petroskoissa ja aloitti siellä opinnot opettajateknikumissa, jossa ehti opiskella vuoden verran. Loma-aikoina hän ehti sahalle työhön.

Pikkuveljensä Kauko työskenteli Salmin kolhoosisissa vaikka oli vielä lapsi. ”Poika on pienempi kuin kalashnikov, mutta kova työ-

Sirkka ja Brita Lovisa Heiskanen ja neiti Heiskanen.

mies!”, olivat venäläiset sotilaat sanoneet Kaukosta.

Valokuvat Eemelistä

Odotellessani postia arkistoista, oli aikaa ajatella. Muistin äkkiä äitini maininneen joskus nähneensä valokuvan Eemeli Heiskasesta. Sirkka oli näyttänyt vanhasta valokuvakansioistaan kuvia ja niiden joukossa oli kuva Erkin isästä, Eemelistä. Hilma oli siinä tiukannut: ”Kyllä se Erkki on Eemeli Heiskanen poika.” Avioliitosta ei oltu puhuttu, eikä muutakaan yksityiskohtaista, sillä paikalla oli myös Sirkkan nykyinen puoliso Viljam. Siltä istumalta laitoin viestiä Tellervolle, Sirkkan ja Viljamin tyttärelle. Kysyn, olisiko hänellä Sirkkan vanhoja valokuvia. Pettymykseksi Tellervo ei niitä muistanut. Muutaman päivän

kuluttua hän oli kuitenkin löytänyt kaksi vanhaa valokuvakansiota kätköistään. Minun oli nähtävä ne heti ja sovimme tapaamisen Uttiin lähelle Kouvolaan. Kun sain kansiot käsiini, selasin ne heti autossa ja taas petyin, kun kuvissa ei ollutkaan etsimääni – Eemeli Heiskanen näköistä miestä.

Päästyäni kotiin laitoin kansiot pöydälle, jossa ne odottivat pari päivää. Kunnnes sitten kääntelin harmaita, paksuja pahvisia sivuja, joihin oli liimattu eri aikakausilta valokuvia. Nuorimmat näistä olivat 1990-luvulta, sillä kansiot olivat Sirkkan kuoleman jälkeen olleet hänen leskellään Viljamilla, joka oli liimannut joillekin sivuille uusia kuviaan. Yksi sivuista oli omituisen paksu. Sivulle oli liimattu kaksi uudempaa valokuvaa. Niiden välistä pilkotti mustavalkokuvan kaistale. Irrotin uudempaa kuvaa varovasti ja sen alta paljastui ryhmäkuvaa, jonka keskellä on mies vaalea karvahattu päässään. Pidätin hengitystä, jo pikainen vilkaisu riitti. Siinä hän nyt on, minun isäni isä Eemeli Heiskanen! Olin aivan varma asiasta, niin paljon kuvassa on isäni näköä. Kasvojen piirteet ja mittasuhteet olivat samat. Anatomisen piirtämisen ja muotokuvamaalauksen vuoksi piirteiden tutkiminen kuvataiteilijana on minulle tuttua. Siinä Eemeli katseli rauhallisesti, hienoisesti hymyillen. Kuvassa on myös neljä naista, jotka kaikki ovat pukeutuneina talviulstereihin sekä hattuihin. Arvatenkin kysymys on työyhteisöstä. Minun oli mentävä hetkeksi ulos sulattelemaan näkemääni, kyynleet nousivat silmiin, niin merkitykselliseltä näkemäni kuva tuntui. Pian paljastin näkyville koko sivun uudempien kuvien alta. Sivulla on toinenkin kuva Eemelistä, joka on kuvattu 25.11.1939. Myöhemmin selvisi, että kuva on otettu päivää ennen hänen 30-vuotissyntymäpäiväänsä.

Siinä vaiheessa toivoin, että kuvat olisivat hyväkin oljenkorsi. Ehkä joku tunnistaisi Eemelin valokuvien perusteella. Kaija Heiska-

Selma Heiskanen, 20 vuotta.

nen laittoi kuvat Suomen Sukututkimusseuran facebook-sivulle, mutta sieltä ei vielä ole tullut tietoa.

Postia Kansallisarkistosta

Heinäkuun 24. päivänä 2018 sain postia Kansallisarkistosta Helsingistä, jossa säilytetään Etsivä-keskuspoliisi - Keskuspoliisi –Valtiollinen poliisi/pääosaston henkilökortistoa ja Itä-Karjalan sotilashallintoesikunta/ Aunuksen väestökirjaotteita. Luin kirjeen lähetteen useaan kertaan. Lähetteen lopussa lukee: ”Sirkka Hämäläisen väestökirjaotteeseen on merkitty myös aviomies Jemeli Heiskanen (Valpon kortissa Emil Heiskanen), synt. 1909 Murmansk Uuras, muita tietoja kohdassa on merkintä evakuoinnista. Tämä evakuointimerkintä tarkoittaa todennäköisesti sitä, että

Emil/Jemeli Heiskanen on venäläisten toimesta evakuoitu ennen suomalaisten tuloa. Emil/Jemeli Heiskaselle ei löytynyt omaa väestökirjaotetta eikä korttia Valtiollisen poliisin pääosaston henkilökortistosta.” Uskomatonta, tässä se nyt on, ajattelin, tässä on nyt jotain uutta tietoa Eemelistä! Hän on syntynyt Uurassa Muurmanskissa. Tieto toi heti liudan uusia kysymyksiä ja tiedonnalkä vain kasvoi entisestään.

Laitoin jälleen sähköpostia Kaija Heiskaselle, jonka kanssa olimme olleet yhteydessä. Kun ei ollut mitään muuta tietoa kuin nimi, niin oli mahdotonta etsiä henkilöä. Arvuutelin välillä, että olisiko Eemeli lähtenyt Amerikkaan ja jäänyt sinne. Tai vaikka Australiaan kuten Hilman nuorempi veli Antti Aho, joka muutti nimensäkin Alan Fieldiksi ja perusti perheen sinne. Olisiko Eemelikin tehnyt samoin? Heiskasten sukukirjasta Eemeliä ei löytynyt. Nyt oli sentään jotain, johon tarttua. Uura Muurmansk. En tiennyt oikeastaan mitään Kuolanniemi- ja Jäämeren rannasta tai sen asukkaista. Löysin kirjailija-taiteilija Sven Lokan kirja-trilogian *Muurmannin suomalaiset - Missä on muuttolinnun kotimaa – Kun muuttolintu ei palaa*. Kirjoissa kerrottiin elämästä ja ihmisistä Jäämeren rannalla, suomalaisten ponnisteluista uudisraivaajina ankarissa olosuhteissa ja onnistumisista tavoitteissaan. Muurmannin rannalle on lähdetty monesta syystä. Jo 1860-luvun nälkävuosina Suomesta lähti uudisraivaajia Jäämeren rannalle pääasiassa kalastajiksi. Suomalaiset elivät omassa yhteisössään säilyttäen kielensä ja kulttuurinsa. Lopulta Suomen itsenäistyttyä he jäivät valtion rajojen väärälle puolelle, sillä heidän kotinsa ja elämäntyönsä oli siellä. Ympäröivässä yhteiskunnassa suomalaiset toimivat kuten kuului, mutta olivat lopulta epäluotettuja, kuten kaikki ei-venäläistä syntyperää olevat. Sven Lokka kertoo kirjoissaan suomalaisten kauhun vuosista Stalinin vainojen

aikaan, jotka ulottuivat myös Muurmannin rannalle asti.

Olin sen verran pökertynyt Kansallisarkiston postista ja tiedosta, että Sirkka ja Eemeli olivat menneet naimisiin Salmassa 1940, että en huomannut tarkastella kopiota väestökortista mitenkään tarkemmin moneen päivään. Sirkkan kortissa oli pitkä liuta muitakin nimiä Eemelin lisäksi. Kortissa lukee muita tietoja kohdassa mm.: Jemeli Heiskanen pääkokki koulunkäynti 3 vuotta evakuoitu on. Eemelin isä Fredrik Heiskanen kalastaja Karhumäenpiiri Danilovik. asuu. Eemelin äiti Brita Heiskanen kalastaja Karhumäenpiiri Danilovk. asuu. Eemelin veljet Hilmarin kalastaja Artulas asuu. Akseli kalastaja. Leonord opettaja. Valti. Lutvik kalastaja vangittu 1937. Denhart konemies. Nero. Reino Karhumäenpiiri asuu. Selma koululainen koulunkäynti 7 vuotta evakuoitu on. Neiti X koululainen. Eemelillä on siis 10 sisarusta ja kaikki ovat syntyneet Uurassa Muurmannissa.

Isoisälläni oli ollut siis iso perhe, josta aiemmin ei ollut aavistustakaan. Tästä perheestä löytyy kolme veljestä Eila Lahti-Argutinan kirjassa. Ludvig Heiskanen on vangittu kymmeneksi vuodeksi, Valter Heiskanen on karkotettu Habarovskin alueelle nähtävästi pakkotyöhön. Habarovsk on Venäjän kaakkoislaidalla, jonne tuohon aikaan 1940-luvulla meni kolme viikkoa junakyydillä matkustaessa. Suomalaiset pyrittiin siirtämään kauas pois Suomen raja-alueilta, sillä pelättiin, että suomalaiset auttavat omiaan sota-aikana.

Nyt tiesimme Eemelin syntymävuoden ja -paikan. Mutta muita ratkaisevia tietoja ei löytynyt mistään. Kaija Heiskanen aavisteli, että Eemelin isän suku saattaisi olla Kuusamosta lähtöisin. Jotta päästäisiin oikeaan sukuhaaraan ja esivanhempiin, olisi löydettävä Johan Fredrik Heiskasen, eli Eemelin isän syntymäaika. Kaija ehdotti, että teettäisiin FamilyTreeDNA-testin. Sitä kautta saattaisi selvitä jotain uutta. Ja niinpä sieltä selvi-

sikin, että Kuusamon sukuhaaraan kuulun. Etäserkkuja löytyi useita, aluksi lähinnä äitini puolelta, joka on syntynyt Impilahdella ja jonka vanhempien sukujuuret ovat menetetyn Karjalan puolella. Sain myös FamilyTreeDNA-sivujen kautta hyvän vinkin kahdesta Johan Fredrikistä Kuusamon seudulta, jotka syntymävuotensa perusteella voisivat olla Eemelin isäehdokkaita. Kaija Heiskanen soitti Kuusamon kirkkoherranvirastoon ja sai vahvistuksen toisesta, joka oli mennyt naimisiin Uurassa Muurmannin rannalla 27.8.1884 syntyneen suomalaisen Brita Lovisa Halosen kanssa. Selvisi että Johan Fredrik Heiskanen on syntynyt 23.7.1881 Kuusamossa. Eemelin sukujuuret johtivat siis Kuusamoon, Lämsän kylään taloon nro 6 Heiskalaan, jossa hänen isänsä ja useat sukupolvet aikaisemmin olivat eläneet.

Tämä hyvä vinkkimies oli löytänyt myös My Heritagen nettisivuilta Eemelin nimen perusteella tämän äidin Brita Lovisan vanhempien ja sisaruksien nimet. Yksi sisaruksesta, Else Mirjam, oli lähtenyt Norjaan. Brita Lovisan vanhemmat ovat Matti (Matias) Antinpoika Halonen ja Greta Lisa Halonen os. Karjalainen-Meskus. Brita Lovisan sisarukset ovat Maria Matleena Piippola, Sofia Matilta Kärjenaho, Kaisa Gustava Halonen, Karl Anders Halonen, Greta Aleksandra Jorstad, Johan Ludvig Halonen, Else Mirjam Saua, Anna Karoline Halonen, Kristian Olof Halonen, Josefina Suiki. Eemelin isoveljen Johan Axelin Heiskasen syntymäaika 8.11.1905 selvisi myös tämän vinkin kautta.

Uura ja pakkosiirrot

Uura, Uuras, nykyisin Ura-Guba, oli suomalaisten uudisraivaajien Uura-vuonolle Jäämerenrannalle perustama kylä, joka kasvoi Jäämerenrannan suurimmaksi suomalaisten yhdyskunnaksi. Suomalaiset olivat toivottuja muuttajia alueelle, sillä he olivat ahkeria, kek-

seliäitä ja osaavia. He kehittivät kalastusta ja elinolosuhteita. 1930-luvulla kalastuskolhoosi Tarmo palkittiin usean kerran Neuvostoliiton parhaana. ”Uurassa kaikki oli erikoista: maa, ruoho, marjat, kala ja taivaan tähdetkin tuikkivat erikoisemmin kuin muualla. Haapa, koivu ja pensaskasvit kapusivat korkeita rinteitä ylös, ja mitä korkeammalle nousivat, sitä matalammaksi muuttuivat ja lopulta häipyivät kokonaan. Ja rinteet auringolle avonaiset, koristautuivat kesän alussa valkoiseen peitteeseen kukkivista tuomista ja pihlajista, kukkien ja puitten vasta-auenneiden lehtien humalainen tuoksu valui pitkin lämmintä maata:” Näin kertoo Tyyne Zinovjeva (Mantere) synnyinseudustaan Sven Lokan kirjassa *Missä on muuttolinnun kotimaa*. Kirjan päähenkilö Akseli Kellinsalmi on etäistä sukua Heiskasille. Kirjan kertomukset perustuvat Kellinsalmen kirjeisiin, kertomuksiin ja Tyyne Mantereen kertomuksiin ja kirjeisiin, sekä Sven Lokan omakohtaisiin kokemuksiin vallankumouksen ajalta sekä omaisuuden kansallistamisesta

valtiolle, pakkosiirroista, vankeudesta ja pelosta Neuvosto-vallan aikana. Suomalaisten uudisraivaajien jälkeläiset saivat lopulta karvaasti kokea olevansa ei-toivottuja vieraita.

Muurmannin alueelta suomalaiset pakkosirrettiin 5.7.1940 Neuvosto-Karjalaan, kaikkiaan 4334 henkilöä. Perustuen hallituksen päätökseen alueelta siirrettiin yhden päivän aikana kaksi junalastillista eri kansalaisuutta olevaa kansalaista, yhteensä 8617 henkilöä. Näitä olivat suomalaiset, latvialaiset, norjalaiset, liettualaiset, ruotsalaiset, saksalaiset, puolalaiset, kiinalaiset, kreikkalaiset, korealaiset ym. Junan vaunujen ovet lukittiin ulkoa päin ja ne avattiin vasta perille päästyä. Puudozin piiriin Äänisen taakse heistä sijoitettiin 700 perhettä, Heiskaset mukaan lukien. Näin Uurasta pakkosirrettiin kaikki suomalaisväestö. Pakkosiirrot aiheuttivat suurta kärsimystä ihmisille.

Väestökirjakortin mukaan pakkosiirron jälkeen Heiskaset asuivat Karhumäessä, Äänisen pohjoispuolella. Jossain näillä seuduilla

Työläisiä Puudosissa.

Eemeli ja Sirkka tapasivat. Jo samana vuonna 1940 he avioituivat. Heistä ei ole jäänyt yhteistä valokuvaa, mutta tutkiessani Sirkkan vanhaa valokuvakansiota sen ensimmäisellä pahvisella sivulla on poisrevityn valokuvan liimajäljet. Päälle on liimattu uudempia kuvia. Ehkä tällä kohtaa on ollut kuva nuoresta parista. Heidän yhteiselo ei saanut jatkua pitkään. Kesällä 1941 Suomi miehitti Karjalan ja Neuvostoliitto siirsi väestöä sisämaahan päin. Pakkosiirtomatkat olivat vaarallisia, sillä niitä ei oltu organisoitu hyvin, vaikka kysymyksessä oli suuret ihmisjoukot. Junat seisovivat päiviä, jopa viikkoja asemilla. Ihmiset olivat ilman ruokaa ja hygieniä puuttui. Moni kuoli jo matkalla sinne jonnekin, josta ei ollut tietoa. Päämääränä olivat mm. Arkangelin metsät ja Siperian arot, laajassa Neuvostoliitossa oli vankileirien saaristo.

Eemeli on pakkosiirretty juuri ennen suomaisten miehitystä ja samoin hänen 20-vuotias siskonsa Selma. Minne heidät siirrettiin, selvisivätkö he? Sirkkan valokuvakansiossa on mustavalkoinen kuva naisesta, joka hymyilee kirjoituspöydän ääressä. Kuva on nähtävästi otettu joskus 1960-luvulla. Hänen kasvopiirteensä muistuttavat Selmaa ja ehkä hän selvisi Stalinin ajasta. Harva selvisi. Eemelin neljä vuotta vanhempi veli Akseli Heiskanen (Johan Axel) oli siirretty pakkotyöhön Tseljabinskiin Siperiaan, jossa rakennettiin rautatehdasta asumattomalle arolle Mias-joen rannalla. Pakkotyöleirillä oli 40 000 rakentajaa. Siis 40 000. Urakka oli valtava. Ensimmäiset rakentajat oli siirretty paikalle syksyllä 1941. Teollisuusrakennuksia ja asuinrakennuksia rakennettiin yhtä aikaa – päivisin teollisuusrakennuksia ja iltaisin sekä öisin asuinrakennuksia. Samat miehet rakensivat molempia. Olosuhteet leirillä olivat ankarat myös sääolosuhteiden takia. Akseli kuoli Tseljabinskin keskitysleirillä 10.6.1943. Hänen tietonsa löytyvät Lahti-Argutinan kirjasta.

Suomeen tulo

Oli meneillään jatkosota, joka alkoi 25. kesäkuuta 1941. Vastakkain olivat Suomi ja Saksa yhdessä Neuvostoliittoa vastaan. Suomalaisen hyökkäys Petroskoin valtaamiseksi alkoi 17. syyskuuta. Armeijakunta eteni Äänisjärvelle 24. syyskuuta ja 1. lokakuuta suomalaiset valtasivat Petroskoin nimeten sen Äänislinnaksi. Valtausta seuranneena päivänä Adolf Hitler lähetti Mannerheimille onnitte-lusähkeen. Suurhyökkäys Karhumäkeen alkoi 29. marraskuuta ja kaupunki saatiin vallattua 5. joulukuuta. Eemelin vanhemmat Johan Fredrik ja Brita Lovisa, sekä nuorimmat tyttäret asuivat Karhumäessä. Koska sota oli jo alkanut aiemmin, oli tieto että jotain oli tehtävä. Monet tutut ja läheiset ihmiset oli vangittu, Sirkkan Akseli-isä, josta ei siis ollut mitään tietoa, ja myös tämän veli Armas Hämäläinen. Eemelin veljet oli myös vangittu ja tuomittu. Heidät kaikki oli tiedetty kunnollisiksi miehiksi. Nyt Sirkkan mies Eemelikin oli pakkosiirretty ja hänen pikkusiskonsa Selma. Mielen valtasi kauhea pelko. Entä jos Sirkka, Hilma ja Kaukokin vangitaan? Sirkka tiesi olevansa raskaana ja palasi äitinsä luokse. Uskon, että Eemeli ehti tietää tulevasta lapsestaan.

Takaisin Suomeen pääsyä oli jo anottu Akseli Hämäläisen ollessa vielä kotona 1934, kaksi vuotta Neuvostoliitton tulon jälkeen. Melko pian oli huomattu olot siellä ja haluttu takaisin koti-Suomeen. Sirkka oli sittemmin hakenut matkustuslupaa Helsinkiin myös 1939, ilmenee väestökirjaotteesta. Helsingissä asui Hilman veli liikemies Pekka Elo vaimonsa Sigfidin kanssa. He asuivat Pursimiehenkatu 29:ssä. Akseli Hämäläisen veljet Wilhelm Jalmar Hämäläinen ja Verner Aleksander Hämäläinen sekä siskot Lempi Eine Hämäläinen ja Elin Sofia Hämäläinen asuivat hekin Helsingissä. Tarkoituksena oli matkustaa yhdessä pian Helsinkiin, sillä Sir-

kan laskettu aika lähestyi. Pian he huomasivat tilaisuutensa tulleen, vaikka oli kauheaa lähteä epätietoisuudessa miesten kohtalosta. Sirkka, Hilma ja Kauko pakkasivat tavaransa.

Eemelin Amerikan-arkkuja oli kaksi. Kah-ta arkkua ei pystytty missään tapauksessa kul-jettamaan kolmestaan. Kaukokin oli vasta 16-vuotias, Sirkka raskaana ja Hilma hyvin laiha ja heikossa kunnossa. Arkku oli piilo-tettava jonnekin ja ajatuksena oli, että sen voisi ehkä myöhemmin hakea. Arkulle löy-tyi paikka hiekkaharjusta, johon se kaivettiin yhdessä. Siihen pakattiin kaikki omaisuus, jota ei jaksettu kantaa. Käsilaukut survottiin täyteen rahaa. Sitä oli säästynyt, sillä rahaa ei saatu tuhlettua kun ei ollut mitä ostaa. Palkka sahalla työskentelystä oli ollut sama kuin Ve-näjällä yleensä työläisillä. Eemeli oli jättänyt omaisuuttaan Sirkalle turvaksi ja palaamisen-sa toivossa. Hän oli joutunut myymään kai-ken omaisuutensa Uurasta lähtiessä.

Sirkka, Hilma ja Kauko yrittivät lähem-mäs raja-aluetta. Välillä ryömittiin ojissa. Jossain kohdassa Sirkkaa ammuttiin ja luoti läpäisi kyynärvarren. Muistan lapsuudestani kun hän näytti tätä arpea kädessään minulle. Uskon, että paluuvaihe on ollut vaarallinen ja mutkikas. Toista Amerikan-arkkuja raahattiin mukana. Siinä oli mm. gramofoni ja levy-jä, Uurasta tuodut merilinnunhöyhenpeitot ja -tyynyt, joilla minäkin olen lapsena tietä-mättäni mistään nukkunut. Arkussa oli myös ruskea pahvinen matkalaukku. Kantamus oli painava. Oltiin Mäkriän kylässä Salmis-sa, joka sijaitsi suomalaisten miehittämällä alueella. Sirkka sai hoitoa ampumahaavaan. Sirkkan valokuvakansiossa on pieni kuva nai-sesta. Kuvan alla lukee Aunuksessa 17.1.1942 nunna Ekaterina Belousovalta. Ehkä nunna hoiti Sirkkaa ja auttoi osaltaan Suomeen pa-laamisessa.

Suomeen matkustamiseen on tarvit-tu lupa, jota on anottu Aunuksen piirin aluepäälliköltä 17.10.1941. Sirkka on anonut

sitä itselleen, äidilleen ja veljelleen. Itä-Karja-lan hallinnollinen osasto on myöntänyt heille 10.1.1942-10.2.1942 väliselle ajalle matkus-tusluvan Aunukselta Sortavalan kautta Hel-sinkiin. Heitä on velvoitettu ilmoittautumaan Helsingissä poliisille. Perhe on käynyt ilmoit-tautumassa jo 19.1. ja saanut luvan muuttaa Helsinkiin Pekka Elon luokse Pursimiehen-kadulle. Pekka Elo auttoi muuttopapereiden teossa, asunnon hankinnassa ja muissa käy-tännön asioissa, kertoi Kaukon puoliso Lah-ja Hämäläinen. Lahjan äiti oli inkeriläinen ja Lahja tiesi Stalinin vainojen kauhut, joita hänen sukunsa oli kohdannut. Oli viimeiset hetket haastatella Lahjaa kotonaan Vantaal-la toukokuussa 2018, sillä kuukautta myö-hemmin hän nukkui pois 86-vuotiaana. Olin muutaman kerran soittanut hänelle näiden vanhojen asioiden tiimoilta, joista hän kertoi hyvin mielellään, sillä hänellä oli ollut hirveän hyvät välit anoppinsa Hilman ja kälynsä Sir-kan kanssa.

Elämä Suomessa

Suomeen päästyään Hilma vietiin heti sairaa-laan, niin huonossa kunnossa hän oli. Elinai-kaa annettiin 2 viikkoa, mutta vointi kääntyi kuitenkin elämän puolelle. Hilma kävi kuu-kausittain saamassa vitamiinipistoksen. Sir-kan laskettu aika oli pian käsillä ja hän synnytti pojan, isäni Erkin, Helsingissä Tehtaankadul-la sijainneessa sairaalassa. Perhe asettui asu-maan Käpylään, Metsälä 18.-nimiseen puu-taloon. Asunto oli kolmekerroksisen talon toisessa kerroksessa ja siinä oli yksi huone ja alkovi. Tilaa ei ollut liioin, mutta oltiin tyyty-väisiä, sillä oltiin sentään hengissä ja päästy koti-Suomeen. Neuvostoliitossa oli vieräh-tänyt 10 vuotta. Kauko oli ehtinyt unohtaa suomen kielen ja Sirkallakin oli vaikeuksia. Mutta pian se lähti sujumaan, sillä venäjää ei voinut puhua, eikä varsinkaan siellä olostaan. Oli parempi olla ihan hiljaa asiasta, olihan

Simo Pekka (Simon Petter)
ja Johanna Lotta Charlotta
(os. Viinikka) Heiskanen, Lämsä Kuusamo

Anders Wilhelm ja Sofia (os. Nyström)
Hämäläinen, Helsinki

Matti, Matias ja Greta Lisa
(os. Karjalainen-Meskus)
Halonen, Neiden-Kuusamo

Juhana ja Maria (os. Kupiainen)
Pakkanen, Jaakkima Reuskula

Johan Fredrik
Heiskanen

Akseli Walfrid
Hämäläinen

Hilma Katriina
Hämäläinen

Hilmari

Brita Lovisa
Heiskanen

Akseli,
Johan Axel

Valti, Valtter

Leonord

Ludvig

Denhard

Selma

Neiti X

Nero

Reino

Emil Heiskanen

Sirkka Hämäläinen

Veikko

Lahja

Kauko

Paavo Ilmari ja Amalia (os. Hyvönen)
Jurvanen, Impilahti Viipurinlääni

Leena

Erkki

■ pikkusisko

Anne-Mari

Viljam

- Sirkkan toinen aviomies

Tellervo

Heiskanen - Hämäläinen Sukupuu

vasta ollut sota ja ettei jouduttaisi huonoon valoon. Kaukolla oli hyötyä myöhemmässä elämässään venäjänkielen taidostaan. Hän oli töissä hitsarina Valmetilla, jossa rakennettiin sotakorvauslaivoja Neuvostoliitolle. Kun tarvittiin venäjänkielen tulkkia, Kauko kutsuttiin paikalle.

Puolisoja kaivattiin, asia oli kipeä. Heidän kohtalostaan ei saanut mitään tietoa. Sirkka oli vielä nuori nainen ja vuonna 1944 hän löysi uuden puolison, Viljam Hyypiän. Viljam oli Sirkkaa 14 vuotta vanhempi ja oli ollut naimisissa jo kaksi kertaa aikaisemmin. Jostain syystä Hilma ei pitänyt Viljamista, Villestä. Mutta niin elämää jatkettiin. Erkiä tuli Hilma-mummon poika, joka oli tälle kaikki kaikessa. Hilma opetti pojan tavoille. Sirkka ja Ville muuttivat Kouvolaan ja rakensivat talon Susikuopantielle. Erkki aloitti koulunkäyntinsä Kouvolassa. Hän oli äitinsä tyttönimellä Hämäläinen, mutta perheen yhtenäisyyden vuoksi nimi muutettiin Hyypiäksi, isäpuolensa luvalla. Myöhempien vuosien mittaan Erkki ja äitini Leena mainitsivat useasti halunsa muuttaa sukunimensä Erkin isän mukaan Heiskaseksi, mutta se jäi tekemättä. Vanhemmillani Erkillä ja Leenalla oli pitkä yli 40-vuotinen avioliitto

Lapsuudessaan eräänä jouluna, joskus 1940-luvulla, Erkki oli saanut kokonaisen suklaalevyn ja syönyt sen kerralla. Sodan jälkeisinä vuosina oli puutetta kaikesta ja suklaa oli suurta herkkua. Erkillä oli myös muistikuvia Helsingin pommituksista 1944, vaikka hän oli tuolloin vielä pieni poika. Hän kertoi myös saaneensa siniset kumikengät, kuten pojille kuului, mutta maalanneensa ne punaisella maalilla ison kiven suojassa, sillä oli halunnut alkujaan punaiset saappaat. Hilma-mummo kasvatti Käpylässä kaneja kotipihalla, joista hän valmisti kanipaistia ja niiden turkista Erkki-pojalle takin, hatun ja rukkaset. Erkki kulki junalla Helsingin ja Kouvolan väliä äitinsä luokse pieni pahvinen

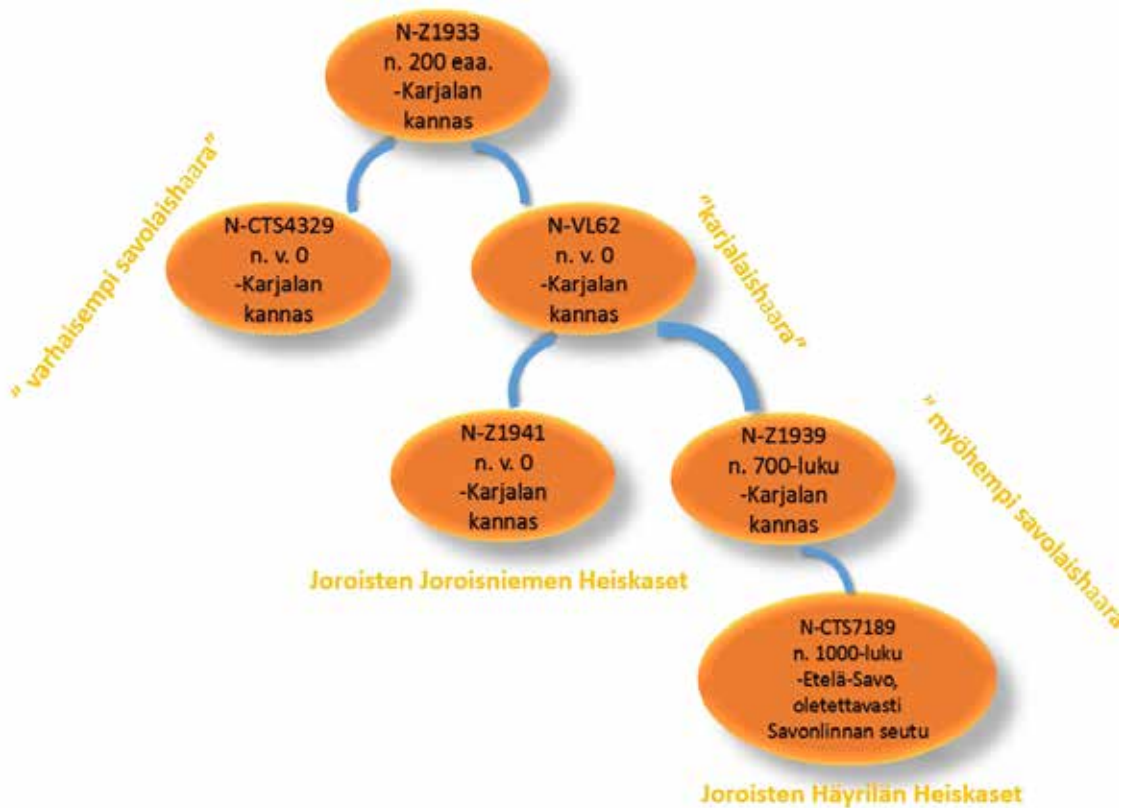
matkalaukku mukanaan. Hän kertoi olleensa pikkupoikana oikein terävä kaveri ja junamatkojen sujuneen hyvin. Myös lapsuudestaan hän oli sitä mieltä, että hänellä oli ollut hyvä lapsuus. Kuitenkin siellä oli ollut tämän ajan mittapuun mukaan ikäviäkin asioita. Lapsille rangaistuksena oli yleisesti selkäsauna ja sen suoritti isäpuoli Ville, hänkin sodan käynyt. Mutta ei Erkki tapahtumia koskaan kaivellut enempää. Vielä viimeisenä talvena 2005 kävimme pitkiä keskusteluja ja kysyin onko hän kaivannut isäänsä. Hän mietti tovin ja sanoi että ei ole oikeastaan kaivannut. Hän oli kasvanut siihen, että oma isä ei ollut elämässä mukana. Erkki oli periksi antamaton, itsenäinen ja hyvin työteliäs, ahkera ja osaava. Hän oli automies, rakentaja ja miestenmies, kuten äitini sisko Irja luonnehti. Heiskanen.

Historiasta esiin nousseet tiedot näiden ihmisten elämästä ovat olleet minulle tunteikkaita kokemuksia ja ymmärrystä syventäviä monella tavalla. Eemeli Heiskasen ja hänen elämänvaiheidensa selvittäminen jatkuu. On hienoa, että Heiskasten sukututkimusta on tehty ja tallennettu Heiskaset-kirjaan. Tieto siitä, että minun isäisänpuoleisen sukuhaarani isälinja juontaa Kuusamon Heiskasiin, vuodelle 1667 asti Eskeli Pekanpoika Heiskaseen on merkittävä. Jatkossa tavoitteenani on olla yhteydessä Muurmannin arkistoon, josta selvinnee lisää Heiskasten elämästä Uurassa. Myös Venäjän Federaation turvallisuuspalvelun arkistoista on mahdollisuus saada lisätietoja Eemelin veljien kohtaloista, sillä he ovat mainittuina Lahti-Argutinan kirjassa. Katosivatko Eemeli ja kaikki kymmenen sisarusta Stalinin koneistoon? Onko heillä jälkeläisiä, jotka mahdollisesti tietäisivät lisää? Uusia kysymyksiä nousee jatkuvasti - tarina jatkuu.

Kiitokseni Kaija Heiskaselle ja Heiskasten sukuseuralle.

Anne-Mari Pelkonen, Emil Heiskasen lapsenlapsi

Heiskasten kolmen isälinjan DNA

Lähes kaikkien Heiskasten sukuhaarojen voidaan sanoa juontavan Joroisiin. DNA-projekti on osoittanut Heiskasten nimeä kantavien sukuhaarojen polveutuvan kolmesta erillisestä kantaisästä. Näistä kaksi suurinta linjaa menevät Joroisiin. Joroisten Häyriän Heiskaset ovat toinen isoista Heiskasten pääryhmistä. Heiskasista ei ole toistaiseksi lainkaan tarkempia SNP-testejä, mutta markkereista voidaan päätellä Häyriästä lähtöisin olevan Heiskas-haaran olevan haaraa N-CTS7189. Tämä alaryhmä jakaantuu kuitenkin lukuisiin alaryhmiin.

Heiskasiala lähimpiä sukuja markkereiden perusteella ovat esimerkiksi Konneveden Istunmäen Varikset, Leskiset ja Leskisistä polveutuvat Airaksiset sekä Reijokset ja Sää-

mingin Laukkaset. Pelkästään markkereiden perusteella ei voida kuitenkaan tehdä varmoja päätelmiä mitkä ovat todellisuudessa toisiaan lähimpinä. Markkereissa tapahtuu mutaatioita edestakaisin, kun taas SNP-mutaatiot ovat pysyviä.

N-CTS7189 on mutaatio, joka on tapahtunut ehkä n. 1000–1100-luvulla. On toistaiseksi mahdotonta sanoa varmuudella onko kyseinen kantaisä elänyt vielä historiallisen Karjalan vai Savon alueella, mutta alaryhmä on selvästi yleisempi Savossa asiakirjojen alkaessa. On siis hyvinkin mahdollista, että isälinja on tullut Karjalasta Savoan jo ennen kyseisen mutaation syntyä ja muutamat esiintymiset Karjalassa selittyvät myöhemmällä muuttoliikkeellä takaisin Karjalaan.

BigY-testi yhdestä tähän isälinjaiseen alaryhmään kuuluvat Heiskasesta riittäisi hahmottamaan tarkemmin kyseisen Heiskas-haaran asutushistoriaa asiakirjoja varhaisemmalta ajalta. Heiskasia lähinnä olevista suvuista, kuten Variksista ja Leskisistä ovat valmistumassa BigY-tulokset kevään 2019 kuluessa.

Tähän Häyirilän Heiskasten isälinjaan on talven 2019 aikana varmistunut kuuluvan myös Pielaveden Heiskasten sukuhaara sekä Leppävirta sukuhaara n:o 4. Varsinaiset Leppävirran Heiskaset 1500–1600-luvuilta kuuluvat kuitenkin Joroisniemen Heiskasten alahaplloon, eli kokonaan eri isälinjaan. Leppävirran Heiskasten sukuhaara n:o 4 polveutuu siten kuitenkin ns. Heinäveden Heiskasista, jotka taas polveutuvat Häyirilän Heiskasista. Tarkempien sukuhaarojen yhteyksiin palaan myöhemmin asiakirjatutkimuksen valmistuttua kokonaisuudessaan. Häyirilän Heiskasia ovat pääosin kaikki Etelä-Savon Heiskaset ja suurin osa Pohjois-Karjalan Heiskasista.

Toinen Heiskasten päähaaraa, Joroisten Joroisniemen Heiskaset, vaativat myös SNP-pohjaista testiä, jotta sukuhaaran tarkka paikka ”sukujen kartalla” selviäisi. Joka tapauksessa markkereiden ja osumien perusteella nämä Heiskaset kuuluvat alaryhmään N-Z1941. Tämä Heiskasten isälinja levittäytyi Joroisten Joroisniemeltä Leppävirran Valkeamäelle, jossa yhden sukuhaaran nimi vaihtui Kokkoseksi. Ilmeisimmin Leppävirran Kokkoset ovat Kokkosia äidin puolelta, mutta suvun DNA-testit osoittivat heidän olevan isälinjaltaan Heiskasia. Jostain syystä Valkeamäen sukuhaarasta pääosa alkoi käyttää 1600-luvun puolivälin jälkeen Heiskasen nimen rinnalla Kokkosta ja 1700-luvun alkupuolella Heiskasen nimi jäi kokonaan käytöstä. Valkeamäeltä sukua oli levinnyt jo aiemmin, siis vielä Heiskasen nimellä, Ylä-Savoon ja sieltä edelleen Kainuuseen ja Pielisen

Karjalaan. Nämä mainitut Heiskasten sukuhaarat kuuluvat Joroisniemen Heiskasten jälkeläisiin.

Tuusniemen Heiskasten isälinjaan (läntinen haploryhmä I1) ei ole löytynyt DNA-projektin myötä mitään muita Heiskasia. Näyttää siten varsin selkeältä, että kyseessä ei ole alkuperäinen Heiskasten suvun isälinja, vaan Heiskasen nimi on tullut käyttöön suvun isälinjalle vasta 1610-luvulla. Tällöin otettiin uudelleen viljelykseen vuosikymmeniä autiona ollut vanha Heiskasten sukutila. Asiakirjojen perusteella on mahdotonta varmuudella sanoa olivatko uudet Heiskaset sukua aiemmille Heiskasille, isälinjaisesti todennäköisimmin ei. Kun etunimet olivat kuitenkin samoja kuin talon aiemmillä Heiskasilla, saattoi sukulaisuutta äidinpuolelta ollakin.

Ari Kolehmainen

Suku- ja historiapalvelu Menneen jäljet

Tuusniemen Heiskaset

Hannu Heiskasen jo vuodesta 2005 jatkunut fiktiivinen jatkokertomus muinaisista Tuusniemen Heiskasista, jossa on kuitenkin ”tottuutta sitteeks”. Tarinassa esiintyvät henkilöt ja paikat ovat pääosin autenttisia ja erinäisiin tutkittuihin lähteisiin perustuvia.

Tapautui edellisessä jaksossa:

Niinbän siinä sitten kävi, että Honka-Mattin terveys petti ja hän kuolla kupsahti ja Heiskalan isänmyyskuviot menivät uusiksi. Matin pojasta Pekasta tuli nyt isäntä ja Matin toisesta vaimosta Reetasta syyttökiläinen. Perheessä sattui toinenkin kuolemantapaus, kun Erkki-poika hukkui venematalla Juojärvellä.

Keisaria katsomassa

Reetta oli kuullut naapurista että kirkolla oli kerrottu itsensä Venäjän laajan valtakunnan hallitsijan, keisari Aleksanteri I:sen tulevan kiertomatulle uuteen omistukseensa Suomen Suuriruhtinaskuntaan. Matkareitti Pietarista Sortavalan kautta Kuopioon kulkisi Maarianvaaran ja Kaavin kautta Tuusniemen pohjoispuolitse.

- Lähetääkö Matti katella toljaelemmaa ite ihtiää Vennäämmuan keisaria Kuavin Melttuselle? Ruunupiät ovat mänössä Kuopijoon ja kulukoovat sen puusillan ylj siellä Melttusella. Siinä myö ne nähtäesj. Piästään kirkkovenneen kyitiä ku muitae kyläläesijä o' mänössä sinne töllisteleää, Reetta ehdotteli pojalleen Matille.

Tottakai kaksitoistavuotiasta Mattia kiinnostu nähdä niin iso herra ilmi elävänä.

- Onkoo se keisarj iba Jumalasta seoroova? Matti tiedusteli lapsellisesti äidiltään.

Reetta antoi tähän asiaankuuluvat nuhteet:

- Etkö hyväkäs ou vielä oppinna kymmentä käskyvä: Elä turboo laasu Herrasj ja Jumalas nim-mee sanotaan toessa käskyssä! Vua misteepä sitä sinnäe polloene ne oesitkaa oppinna, ku et ou vielä rippikooluakkaan käännä.

Pekka-isäntää eivät moiset turhuudet kiinnostaneet, sillä hän oli edellisenä vuonna avioitunut äitipuolensa kotitalon tyttären Annan kanssa ja oli nyt puolivuotiaan Peteri-pojan isä. Matti oli siis nuoresta iästään huolimatta jo setäpuoli. Ei hän niinkään perheensä takia pois matkalta jäänyt, hänestä oli vain pikkuhiljaa kehittynyt jäykkäniskainen jurrikka, jonka mieltä ei saisi millään muutettua, jos hän jotain joskus päätti.

- Lähetäännii sitte varrain, jotta joovutaa kyitiin, Reetta muistutti poikaansa.

Aamuyön kutveessa Reetta sai tosissaan kiskoa makeimmassa unessa olevan poikansa ylös. Tämä kun ei millään tajunnut kuinka tärkeä päivä oli juuri nousemassa. Lopulta he suoriutuivat metsäpolulle ja sitä myöten pitkospuille, joita pitkin oli ylitettävä suuri ja hetteinen suoalue.

- Sannoovat että suonsilimäkkeeseen hukkuu neet nousta puklahtellovat tääven kuun aekaan pintaan kupluksesta ku korkit ja huutoo mökläät-täävät sielusa pelastamiseksi, kertoili Reetta vanhaa sitkeässä elävää uskomusta pojalleen.

- Hui kaabeeta, mutta oespaa jännee tulla jos-

kus mokomoo kabtommaa, vastasi Matti kiinnostuneena.

- *Eepää vua kannatakkaa tulla, suattaavat vielä möröt viijä männessää kylymään suobaataan*, pelotteli äiti yli-innokasta poikaansa.

Aikaisin aamulla keisarin katsojat koontuivat Juojärven rantaan kirkkoveneelle. Järvenselkää ylittäessään Reetta muisteli murheellisenä muutaman vuoden takaista murhenäytelmää, jossa kaksi nuorta poikaa, toinen hänen oma poikapuolensa, olivat menehtyneet tämän järven aaltoihiin.

- *Siellä ne poeka raakat uinuuvat Ahiv valtakunnassa kalloen ja simpukoehen ruokana*, hän totesi vieressään istuvalle Turusen emännälle silmiään helmoihinsa pyyhkien.

Elokuun lopun leudossa tuulessa matka soljui joutuisasti järven selän yli Ohtaansalmeen, jossa syötiin eväitä ja jaloiteltiin. Siellä Matti pääsi ensi kertaa näkemään vanhan Ruotsin ja Venäjän valtakunnan rajamerkin rantakallioon hakattuna.

- *Ylj kakssattoo vuotta sitten kuluk Ruohtin ja Vennäänmuun raja näellä maen, tuoho sitä o' puukstaavit kivvee aekonnaa hakattunna, opasti matkalaisista vanhin*, isäntämies Heiskas Mikko.

Rikkaveden ylitettyään venekunta saapui lähes neljän peninkulman vesimatkan jälkeen Luikonlahteen, josta käveltiin joitain virstoja Melttusenvirran sillalle. Vanha ja viisas Mikko opasti taas nuorempiaan:

- *Vüime sottiin aekaa tässä virralla käätiin kova kabakka ryssiä vastaa. Tuolta ne ryökälleet puskivat piälle se Tolokorukki etunenässä*, sanoi Mikko ja osoitteli vastarannan jyrkkää mäkeä.

- *Suomalaeset polttoo porraattivat sillo sen aekusen sillan, mutta piäsvät ne pirut silti mahottomalla yljoemalla lopulta ylj virra*, hän jatkoi mielenkiintoista kertomustaan.

Odotettiin siis suurta herraa, lähes Jumalasta seuraavaa, Venäjän keisaria saapuvaksi Kaavin Melttusvirran sillalle. Kenelläkään ei ollut tarkkaa tietoa mihin aikaan seurue kul-

kisi paikasta ohi, eihän siihen aikaan maalla yleensäkään edes kelloja ollut. Tehtiin asiat aamulla, päivällä, illalla tai yöllä. Sen suurempaa tarkkuutta ei tarvittu elettäessä luonnon läheistä elämää.

Joku paikkakuntalainen kuitenkin varmisteli:

- *Ee olla eperossa. Ee ne aenakekaan vielä outästä oh männä luikasseet, ku oun ollunna uamusta asti kytiyksellä.*

Syötiin eväitä ja tuskailtiin, että tulikin lähdettyä tällaiselle hupireissulle. Illan jo alkaessa hämärtyä ja pienempien matkalaisten silmiä univelka painaa, kuului kaukaa mäen takaa kiivasta kavioiden kopsetta ja pian ilmestyikin pölyistä kärkytietä pitkin laukkaavat kolme etujoukkoihin kuuluvaa kasakkaa sillalle.

- *Nytkö se keirarj tulloo, ihanko ite ratsaella o' ja vua kahen kasakan kanssa*, ihmetteli joku katselija.

- *Ee se vielä mikkää keisarj ou, etujoukkoja vuan, mitä lienöövät tiijustelijoeta*, neuvoi joku asioista enemmän perillä oleva muita.

- *Mjita porukkaa te oletta? Mjita te taalla teette?* Kasakkaupseeri nisitteli kankealla Suomen kielellään, korkealta hevosen selästä, hämillään olevalta väkijoukolta.

Heiskas Mikko ennätti rohkeimpana ja vanhimpana vastaamaan ensiksi kasakkaupseerin uteluihin:

- *Myö sitä vuan outellaan keisaria tulevaks, haluttas nähbä ite ruunupia iha ilimielävänä.*

Kasakkaupseeri ei oikein ymmärtänyt paikallista murretta vaan käski väkijoukon varmuuden vuoksi hajaantumaan, jättäen toisen miehistään vartioimaan siltaa ja lähtien itse jatkamaan eteenpäin kohti Kaavin majataloa.

- *Äet hoe tuntooko sen keisarin siitä, että sillä o' ruunu piässä?* Kyseli Matti kärsimättömänä äidiltään.

- *No tuskimpa se ruunu piässä tiällä mehtätielä männä vuppasoo*, antoi Reetta asiantuntevan lausunnon valtiaan päähineuteluille.

- *Siinä se ryssä vuan pastieroo, iba ku kotonaa*

oes. *Mikkäe lie aroen marokki tuokii siltavahti ole-moisii*, totesi Mikko kättään taskussaan puristellen.

Jonkin ajan kuluttua saapui keisarin adjutantti ratsastaen komealla lämminveriratsulla seuralaistensa kanssa. Sitten tulivat monet vaunut, jotka kuljettivat matkaseuruetta, komeimpina itsensä Aleksanteri I:sen kiesit. Väkijoukko kurkki metsästä sillan kupeella, muttei uskaltanut tulla lähemmäksi, kasakkaupseerin tuiman kehotuksen kuultuaan. Saattue pysähtyi sillan ylitettyään ja keisari jaloitteli sillalla adjutanttin kertoessa hänelle seikkaperäisesti Melttusenvirran taistelusta kymmenen vuoden takaa.

- *Vua jo o' kommeet vaanut millä ite piäjehu matkustelloop*, kommentoi joku keisarin kiesejä.

Sitten keisari kehotti metsän kätköistä väikyilevää väkijoukkoa tulemaan lähemmäs

ja kätteli muutamia rohkeimpia. Mikon selittäessä tulkin välityksellä hänelle että he olivat tulleet asiakseen pitkän matkan takaa ainoastaan katsomaan maan uutta hyvää hallitsijaa. Keisari oli otettu tästä alamaistensa nöyryyden ja uskollisuuden osoituksesta. Niinpä hän käskikin adjutanttia huolehtimaan että jokainen saa puolikkaan pietarin limppua ja uutuuttaan kiiltelevän hopeisen ruplan kolikon.

- *Harasoo, harasoo*, toisteli Aleksanteri tyytyväisenä uusiin uskollisiin alamaisiinsa. Hän, joka oli koko Euroopan mahtimiehiä, toimien mm. ansiokkaasti Wienin kongressissa maita ja hallituksia jaettaessa Napoleonin sotien jäljiltä, koki olonsa turvalliseksi ja onnelliseksi täällä kaukaisilla Savon salomailla. Näin sai Tuusniemenkin takametsien rahvas kerrankin tuulahduksen eräästä maailman vaikutusvaltaisimmasta hallitsijasta, ja vieläpä

Keisari Aleksanteri I tulossa Kaavin Melttusvirralle.

Kuva: Wikipedia: https://fi.wikipedia.org/wiki/Aleksanteri_I:n_Suomen-matka_vuonna_1819

aivan ihka omalla maaperällään.

Pian keisarin oli kuitenkin jatkettava matkaa, sillä oli jouduttava seuraavaan yökorteeriin. Huomispäivänä hän haluaisi vielä tutustua Toivalan kuuluille taistelupaikoille Kuopion pohjoispuolella, ennen kuin siirtyisi Kallaveden yli itse maaherran residenssikaupunkiin. Illan jo pimennyttyä enonsalolaiset hajaantuivat lähiseudun taloihin yökorteeriin. Tarinaa riitti keisarista ja monet vertailivat hallitsijalta saamiaan kiiltäviä kolikoita. Ne jotka eivät olleet sattuneet paikalle, ja näin ollen jääneet ilman hallitsijan suosionosoituksia, olivat tietenkin kateudesta vihreitä. Pureskeltiin pietarin limppua ja arvioitiin sen makua.

- *Syöphä sitä tättäe, enne ko selekääsä ottaa,* kommentoi eräskin enonsalolainen isäntämies, leipää suussaan mutustellessaan.

- *Masla liepuska, masla liepuska,* toisteli toinen huvittuneena, tapaillessaan ainoaa tuntemaansa venäjänkielistä sanaa, joka tarkoitti voileipää.

- *Harasoo, sinä sitä rupesit hetj huastammaa ve-*

nättä, ko ryssälimppuva maestoet, melekone kouhake out koko ukko, nauratti Mikko nuorempiaan yökorteerin penkillä makoillessaan.

Näin Aleksanteri loi positiivista mielikuvaa uudesta hallinnostaan alamaisiinsa nähden ja onnistuikin siinä oikein hyvin. Suomalaiset pitivät Suuriruhtinaskunnan ensimmäisiä vuosikymmeniä hyvinä ja rauhallisina aikoina, jolloin maa kehittyi ja talous vaurastui. Aleksanteri I:stä pidettiin hyvänä keisarina ja Suomen ystävänä.

Heti aamulla varhain lähdettiin soutamaan sama pitkä matka takaisin kotitanhuville, taas erästä unohtumatonta kokemusta rikkaampina. Kyllä kotona riittikin kertomista, tämä oli Pikku-Matin lyhyen elämän tähänastinen tähtihetki. Harva poika sitä on itseään keisaria päässyt puristamaan kädestä. Pekkaakin harmitti kun ei ollut tullut lähdettyä mukaan, sillä hopearuupla oli siihen aikaan kuitenkin melkoisen iso raha maaseudulla.

Jatkuu seuraavassa numerossa...

MURRESANOJEN SELVENNÖKSIÄ:

Toljaella

Kutve

Kuplus

Puklahella

Mökläyttää

Puukstaavi

Tolokuruukki

Luikasta

Olla eperossa

Männä vuppasta

Pastierata

Marokki

Olemoisi

Piäjehu

Väikyillä

Yökortteeri

Kouhake

Katsella

Aamun koitto

Upoksissa olo

Nousta ylös, (myös palan nousu kurkkuun)

Huutaa epäselvästi, mylviä

Nimikirjaimet, allekirjoitus

Ruhtinas Mihail Dolgoruki

Liikkua nopeasti, liukkaasti

Olla epätietoinen

Kulkea (vaivalloisesti)

Vahtia, seistä vartiassa

Mustasilmäinen ihminen

Kotoisin, lähtöisin

Päällikkö, korkein arvoinen henkilö

Arastella, käyttäytyä kartellen

Yösija, majoituspaikka

Leuhka, tyhjäntoimittaja

Heiskasten sukuseura

Heiskasten sukuseura on perustettu vuonna 1960 ja kuuluu maamme vanhimpiin sukuseuroihin. Sukuseuran tarkoituksena on selvittää Heiskasten suvun ja sen eri sukuhaarojen vaiheita ja historiaa, vaalia niihin liittyviä perinteitä ja edistää yhteenkuuluvuuden tunnetta suvun jäsenten keskuudessa sekä tehdä sukuseura- ja sukututkimustyötä tunnetuksi ja muutenkin edistää kotiseututyötä. Sukuseura järjestää sukukokouksia ja retkiä, suorittaa ja tukee sukututkimusta, kerää ja arkistoi sukua koskevaa tietoutta sekä jakaa tutkimus- ja perinnetietoa tämän lehden ja muiden julkaisujen avulla.

Sukuseuran varsinaiseksi jäseneksi voidaan hyväksyä jokainen 15 vuotta täyttänyt henkilö, joka isän tai äidin puolelta on sukuun kuuluva tai tämän puoliso. Kannatusjäseneksi voidaan hyväksyä yksityinen henkilö tai oikeuskelpoinen yhteisö, joka haluaa tukea seuran tarkoitusta ja toimintaa.

Heiskasten Sukuseura ry:n hallitus 2017-19

Hannu Heiskanen 0500 267 422
hannu.h.heiskanen@kesko.fi
Puheenjohtaja, Sukututkimusvastaava

Liisa Heiskanen 040 709 1345
liisasiil@gmail.com
Sihteeri

Perttu Kähäri 040 774 8794
perttu.kahari@aalto.fi
Varapuheenjohtaja, Päätoimittaja

Kauko Hotti 0500 454 230
kauko.hotti@abs-hallintopalvelut.fi
Taloudenhoitaja

Paula Erama-Kuosmanen 040 415 7018
paula.eramakuosmanen@gmail.com
Tuotemyyntivastaava

Aino Laakso 040 151 6969
ainolaakso@outlook.com
Jäsenhankintavastaava

Voitto Heiskanen 040 594 1486 Jäsenasiat:
heiskaset.sukuseura@gmail.com
Jäsenrekisterinhoitaja, Kirjasto- ja arkisto-
vastaava, Kotisivuvastaava

Orvokki Weckström
09 8796 119, 050 300 1602
orvokki.weckstrom@suomi24.fi
Perinnetietovastaava

Jäsenrekisterinhoitajan terveiset

Olen taas lähettänyt jäsenmaksulaskuja, mahdollisimman monelle sähköpostilla. Tarkistatthän, ettei lasku ole mennyt roskapostilaatikkoon. Jos saitte jäsenmaksun paperilla ja teillä on sähköposti, ilmoittakaa se minulle: heiskaset.sukuseura@gmail.com. Muistatthän ilmoittaa osoite-, puhelin- ja sähköpostimuutoksenne minulle.

Voitto Heiskanen, Jäsenrekisterinhoitaja

Heiskasten sukuseuran pankkiyhteys Danske Bank FI13 8000 1100 7754 45
Seuran kotisivut <http://heiskasten.sukuseura.fi>

Merkkipäiviä

SYNTYMÄPÄIVÄ

Tauno Heiskanen 80-vuotta
16.10.2018 Kuopio
Tuusniemen 1. haara

HÄÄPÄIVÄ

Tauno ja Rauha Heiskanen o.s. Kupiainen
viettivät Kuopiossa 55-vuotishääpäiväänsä
14.12.2018

Sukuseura onnittelee kaikkia merkkipäiviään viettäneitä!

Tauno ja Rauha Heiskanen. Kuva: Hannu Heiskanen.

In Memoriam

Kalligrafi, kuvaamataiteen lehtori

Toivo Antero Heiskanen 1934-2018

Viime joulukuussa nukkui ikiuuneen Toivo Heiskanen. Hän oli syntynyt Lappeenrannassa, jossa myös vietti lapsuutensa 11-lapsisen perheen jäsenenä. Isä Uuno Heiskanen kuului Heiskasten Suur-Pielisen sukuhajaan.

Helsingin Sanomissa 6.1.2019 julkaisussa muistokirjoituksessa Toivo Heiskasen tyttäret Metti Nordin ja Karoliina Heiskanen ja lapsenlapsen puoliso Maria Nordin kirjoittivat: ”Kalligrafina Heiskasen merkittävin työ oli uusi mallikirjoitus. Heiskasen ja Liisa Uusitalon suunnittelema pelkistetyn kaunis uusi mallikirjoitus elää suomalaisten käsikirjoitetuissa teksteissä. Heiskasen suunnittelemaa kirjaimistoa opetettiin suomalaisissa peruskouluissa kolmen vuosikymmenen aikana (1988-2004). Kirjaimiston hienous on sen koruton tyylikkyys.”

Toivo Heiskasella on erityinen merkitys sukuseurallemme nimenomaan kalligrafina. Heiskasten ensimmäinen sukukirja julkaistiin 8.8.1997 Hotelli Vesileppiksessä Leppävirralla. Tilaisuudessa seuramme silloinen puheenjohtaja Markku Heiskanen luovutti sukukirjan kannen tekstiosan suunnittelijalle Toivo Heiskaselle, jonka puolesta kirjan vastaanotti hänen veljensä lavastaja Pekka Heiskanen. Tilaisuudessa oli läsnä myös Toivon veli Tauno Lappeenrannasta.

Tuota Toivo Heiskasen kirjaan suunnittelemaa nimilogo on käytetty seuramme Heiskaset-lehdessä vuodesta 1999 alkaen ja se on tämänkin lehden kannessa. Logo on Rotunda-tekstiä Italiasta 1400-1500-luvulta. Toivo kertoi, että Rotunda on yleisesti käytössä esim. messukirjoissa ja kookkaissa

graduaaleissa, joista kuoro jumalanpalveluksissa pystyy lukemaan nuotit.

Toivo ja minä Leena asuimme molemmat Etelä-Helsingissä, Toivo Fredrikinkadulla ja minä Köydenpunojankadulla. Niinpä joskus kävimme kahvilla Ekbergillä, Bulevardilla. Nyt Toivo on poissa.

Sukuseuramme ja Heiskaset-lehti kunnioittavat Toivo Heiskasen muistoa.

Leena Heiskanen

Toivo Heiskanen. Kuva: Leena Heiskanen.

Heiskas-tuotteet NYT KEVÄÄKSI!

Heiskaset-sukuviiri

Viirin kuvioaihe on Salme Halosen (o.s. Heiskanen) suunnittelema. Keltaisella pohjalla lepää musta polviorsi, joka kuvaa eteenpäin kulkemista. Sen alla on kaksi vastakkain olevaa punaista tulusrautaa, jotka kuvaavat suvun kipinöitsevää luovuutta ja aloitekykyä. Tulusraudat muodostavat myös H-kirjaimen viitaten siten suvun sukunimeen. Viirin koko on 30 x 300 cm. Hinta 50 €.

UPEA LAHJA!

**VÄLTÄMÄTÖN JOKAISELLE
HEISKASELLE JOLLA ON
LIPPUTANKO.**

Heiskaset-solmio

Tyylikäs solmio, jossa hillitty Heiskaset-brodeeraus. Väri hopeanharmaa.

ERIKOISTARJOUSSHINTA VAIN 5 €!

LÄHDE TALVEN JUHLIIN HEISKASET-SOLMIO KAULASSA! TAI OSTA LAHJAKSI – TYYLIKÄS MUTTA EDULLINEN TUOTE!

TILAA HELPOSTI! Myyntivastaava Paula Erama-Kuosmanen 040-415 7018 / paula.eramakuosmanen@gmail.com. Tilaukset toimitetaan postitse, hintoihin lisätään postikulut ja mahdolliset pakkauskulut.

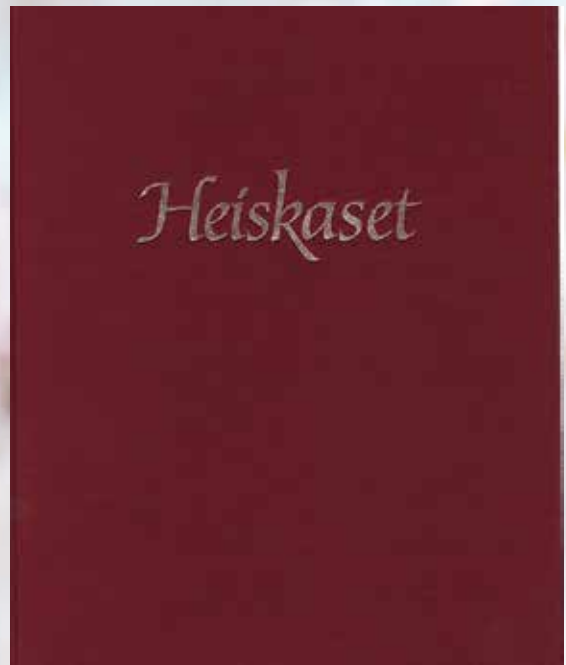
MUISTA SUKULAISTASI SUKULAHJALLA!

Heiskaset-sukukirja

Kirja sisältää noin 11.000 Heiskasen nimet ja sukutaulut kaikkiaan 53 Heiskasten sukuhaarasta. Lisäksi kirjassa on mielenkiintoisia tarinoita eri elämänaloilla toimineista Heiskasista. Kirjan on toimittanut sukututkija Kaija Heiskanen.

HINTA 85 €.

**KUULUU JOKAISEN HEISKASEN
KIRJAHYLLYYN!**

NYT NIITÄ SAA!

Uudenuutukainen HEISKASET -logolla varustettu emalimuki nyt saatavilla edullisesti.

Hinta vain 9,95€/kpl!

**Ostamalla sukutuotteita tuet
Heiskasten sukuseuran työtä!**

Tervetuloa Heiskasten sukuseuran varsinaiseen sukukokoukseen 2019!

13.4.2019 klo 11-16 Hotelli Scandic Aviacongress, Vantaa.
Robert Huberin tie 4, 01510 Vantaa.

Ohjelmaa:

Suntio Jouni Heiskasen tarina

Näyttelijä Ilkka Heiskasen haastattelu

Musiikkiesitys: Vladimir Heiskanen

Palkitsemiset - vuoden Heiskasen palkitseminen!

**Ilmoittautumiset 31.3.2019 mennessä Paula Erama-Kuosmaselle
puh. 040 415 7018 tai paula.eramakuosmanen@gmail.com.**

Vladimir Heiskanen soittaa. Kuva: Lauri Mäki

